

ANA DİLİ EĞİTİMİNDE HAFIZA-KELİME İLİŞKİSİNİN ÖNEMİ VE HAFIZANIN GÜÇLENDİRİLMESİNDE EZGİLİ ÜRÜNLERİN ROLÜ

Zekerya BATUR*

Özet

Ana dili, bireyin hayatında birinci derecede rol oynayan ve seçme şansı olmadığı, önceden oluşturulmuş bir ifade alanıdır. Bu ifade alanı birey için ait olma, var olma ve kendini bulması bakımından diğer insanlardan ayıran farklılık belgesidir. Anadili, insanoğlu için verilmiş ayrıncı bir özelliktir.

Ana dil, bireyin yaşamına ilk giren ve düşünce kalıplarını şekillendiren, kişilik özelliklerini aşıl原因 toplumsal anlaşma aracıdır. Ana dili, bireyin hayata bakışını belirleyen bir sistemdir. İnsanın düşünce ve duygularını şekillendirme ve bir yere ait olma duygusunu kazandırır. Bu bağlamda alınan bilgilerin ya da öğretilerin kalıcılığını sağlayan saklama ve sürdürme faaliyetleri vardır. Ana dili, kelimelerin varlığıyla anlam kazanır ve bu sayede canlılığını sürdürür. Dilin canlılığı ancak ve ancak iyi eğitilmiş bir hafızayla mümkün olmaktadır. Hafıza, geleneksel bakışla ezber anlamında kullanılmakla birlikte böyle bir yaklaşımın yanlış olduğu yapılan çalışmalarla ortaya çıkarıldı.

Araştırmanın konusu, hafızanın kapasitesinden ziyade, dil ve kelimeyle olan ilişkisinin yanı sıra hafızayı güçlendirmek için geleneksel yaklaşımlarını destekleyen yeni yaklaşımlardır: Teknolojik yeniliklerin getirdiği yardımcı unsurlar, hece vezniyle yazılmış ezgili ürünlerdir (özellikle şiir, bilmece, mani, türkü, şarkı vb.). Çalışmanın sonucunda ezgili ürünlerin kelimelerin kazanımında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ana dil, hafıza, kelime, ezgili ürünler

Abstract

The Importance of Memory-Word Relationship and the Role of Improving Mind by Rhyming Words

Mother tongue plays an important role in humanbeings life and it is an formed area to express ourselves. By this way of expression, people find themselves; they feel belonging and existing. Mother tongue is a distinctive character given for humanbeing.

Mother tongue is a social communication tool between people to create personal characteristics and to shape their thoughts. It is a system which determines individuals' view of life. Mother tongue forms thoughts and emotions and brings feeling of belonging where individuals live. Therefore, information can be stored

---

* Araş. Gör., Uşak Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü

and continued. Mother tongue gets meaning by existence of words and continues to live. Liveliness of language can continue only by well trained minds.

This study investigates not only the relationship between memory and language-words, but also modern approaches that support traditional approaches to improve the humanbeing mind. Technological innovations bring elements which are written by rhyming syllable such as riddle, ditty, ballad/folk song, and song. This study found that rhyming elements is effective for gaining words.

Key Words: Mother tongue, mind/memory, word, rhyming elements

I. Giriş

Ana dil, bir toplumun kültür deposu olup aynı zamanda kültürün yansıtıcı ve yaşatıcısıdır. Buna bağlı olarak dil de aynı görevleri taşımaktadır. Kültürel unsurlar dil aracılığıyla geçmişten bugüne, bugünden yarına taşıyan silsileleri oluşturan bir zincirdir.

Dil, bir milletin duygu ve düşüncelerini yansıtan, tasarlayan ve şekillendiren bir unsurdur. Bir milletin sahip olduğu söz varlığı dilin işlevselliğini ya artırır ya da azaltır. Söz varlığı zengin olan bir dil, ifade ve anlatım gücü yüksek olan bir dildir. Buna bağlı olarak da dilin diğer diller arasındaki saygınlığı artar.

Bir dilin en önemli özelliği, o dili konuşan her bireyin aynı tadı alması ve anlaşabilmesidir (Demirel, 1999: 10). Çünkü dilin canlılığı, günlük iletişim sırasında bireylerin meramlarına açıklık getirmesi bakımından önemlidir.

Dil, kültürel unsurlarla varlığını sürdürmektedir. Kültürün her bir elemanı dile kaynaklık ederek canlılığını sürdürür. Bir milletin özelliklerini anlamada ya da karakteristik özelliklerini çözmede dilin ayrıştırma özelliği vardır. Dil, bir milletin geçmişte yaşadığı birçok gelenek ve göreneği yapısında barındırır. Bu yapı kimi zaman giyim-kuşam, kimi zaman spor faaliyetleri kimi zaman da evlilik olaylarıyla ilgili olabilmektedir. Dil, bu yapıları oluşturan ya da adlandıran her kelimeye tanıklık eder ve canlılık zincirini sürdürmektedir.

Karl Vossler “Dil, kültürün aynasıdır.” der (Atabey, 2005: 14). Kültürün yansıtıcı ve yayıntıcı özelliklerinin dil olduğu ortadadır. Bu görüş birçok bilin insanı tarafından vurgulanmış ve halen de devam ede gelmektedir.

Bir toplumu tarih boyunca taşıyan ve o topluma millet ya da ulus olma niteliğini kazandıran dildir. Çünkü dil, bir toplumun kültür deposudur. Bu depoda, millete ait bütün yaşanmışlıklar yer almaktadır. Bu sayede bireylerin kültürel özelliklerinin şekillenmesi dil aracılığıyla olmaktadır.

II. Hafıza Faktörü

Hafıza, öğrenilmiş bilgilerin beyinde saklandığı kabul edilen yere denmektedir(Telman, 2000: 65). Bilgilerin işleniş biçimi, geri çağırma ve unutmaya doğrudan hafızayla ilgilidir. Bu noktadan hareketle hafızanın bireyin yaşantılarına dair dosyalar olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Çevresel faktörlerin sosyolojik olarak etkili olduğu buna bağlı olarak da hafızanın bu faktörlere göre şekillendiği yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir. Çevresel faktörlerin hafızanın gelişiminde son derece etkili olduğu deneysel çalışmalarla desteklenmiştir. Bu çalışmalar, hafızanın bir veri deposu olduğu sonucuna varmıştır. Böylece yaşamı ilgilendiren her şeyin hafızanın güdümünde olduğu anlaşılmıştır.

Hafızanın ana dile katkısı nedir sorusuna cevap arandığında ise en çapıcı cevabın öğrenmenin temelinde hafızanın olduğudur. Gerek anlama (okuma-dinleme) gerekse anlatma becerilerinin başarıyla yerine getirilmesinde hafıza birebir etkin durumdadır. Ana dilin temel noktalarından biri olan kelime öğretimi bu anlamda eğitilmiş ya da güçlü bir hafızaya her zaman ihtiyaç duyduğu araştırmalarla tespit edilmiştir. Birçok araştırma göstermiştir ki öğretilen kelimelerin zamanla unutulduğu ve istenilen düzeyde kelime kazandırılmadığı saptanmıştır(Batur, 2006: 90). Bu durumun temelindeki asıl sorun hafızanın önemli noktalarının gözden kaçırılmış olmasıdır. Hafıza tekniklerinin bilinmesi ya da hafızanın eğitilmesi sadece kelime için değil yaşamı ilgilendiren tüm alanlarda da önemlidir. Güçlü bir hafıza özellikle dil eğitiminde oldukça fayda sağlayabilir. Konuşma, dinleme, okuma ve yazma gibi becerilerin etkinliği, sahip olunan kelime servetiyle dolayısıyla hafızayla ilgilidir. İyi bir hafızaya sahip birey dinledikleri sorunsuz anlatır(Robertson, 1994: 25), anlattıklarını da kolay bir şekilde kaleme alabilir ve değerlendirebilir.

Ana dil ya da Türkçe eğitimine en büyük katkı sağlayan en başta gelen becerilerden biri okuma becerisidir. Birey okuma etkinliği yoluyla daha fazla kelime okur ve bunlar günlük yaşantısında kullanır(Nas, 2003: 139). Bu noktada en önemli nokta iyi bir hafızaya sahip olabilmesidir. Bunun için iyi bir hafızaya sahip olabilmek için birkaç egzersizi yapmakta fayda vardır. Hafıza Egzersizleri ve Oyunları bu anlamda önemli uygulamaları içermektedir.

Hafıza Egzersizleri:

1. Geriye Dönüştürme Düşünme Egzersizleri
2. Süratle Geri Çağırma Egzersizleri
3. Rakam Belleme Egzersizleri(Telman, 2000: 83-88).

1. Geriye Dönümlü Düşünme Egzersizleri

Bu egzersiz günlük olayların yapılış sırasını hatırlamak için son derece ilgi çekicidir. Bireyin sabahtan akşama kadar yaptığı işlemlerin hatırlanması istenir. Böylece olaylar arasındaki bağlantıların kurulması ve ufak ayrıntıların bile hatırlanması sağlanır. Bireyin unutmaya başladığı psikolojik stresin de üstesinden gelmesine yardımcı etmektedir.

2. Süratle Geri Çağırma Egzersizleri

Bu çalışmanın temelinde daha önce görülen ya da duyulan herhangi bir şeyle ilgili ayrıntının hızlı bir şekilde hatırlanması ve unutulmanın engellenmeye çalışılmasıdır. Özellikle kelime öğretiminde öğretilen kelimelerin unutulması ve kelime dağarcığının fakir kalması anlama ve anlatma sırasında çeşitli sıkıntılara neden olabilmektedir. Geri çağırma tekniğinin sık sık kullanılması doğabilecek sıkıntıları bertaraf etmesi mümkündür.

3. Rakam Belleme Egzersizleri

Hafıza egzersizi sırasında rakam kullanmak birçok bilgi ya da olayın hatırlanmasına yardımcı olur. En basitten herhangi bir ezber sırasında sayı kullanılarak verilen bilgiyi maddeleştirmek hızlandırmayı kolaylaştırmaktadır.

Hafızanın hız gücünü arttıran diğer bir uygulama ise bireyin hayatında son derece önemli bir yer tutan oyun etkinlikleridir. Oyun, çocukluktan itibaren bireylerin kişilik oluşumunda etkili olan bir etkinliktir. Yaşama dair öğrenilen hemen hemen her şey oyun yoluyla öğrenilmektedir. Beyin, oyun yoluyla daha işlevsel hale getirilebilmektedir. Hafıza, zıtlıkları ve olağan üstünlükleri içeren etkinlikleri daha kolay hatırlamaktadır.

Hafızaya alınan bilgilerin organizeli ve belli kurallara göre olması, öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Yapılan tüm çalışmaların temelinde öğrenilen bilgilerin unutulmamasını sağlamaktır. O halde akılda kalıcılığı sağlayan püf noktayı iyi kavramak gerekir. Özellikle ana dil eğitimi sırasında kelime öğretimiyle karşılaşılan sorunlar sürekli tartışma konusu olmaktadır.

Kelime ve diğer bilgilerin kolayca hatırlanması ve günlük ihtiyaçların karşılanmasında bireye katkı sağlaması bütün çalışmaların merak noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca kelime servetini geliştirmek için “Blok İnşa Etme Metodu”, “Kelime Kökleri”, “Ön ek”, “Son ek”(FRY, 2000: 77–80) ve abartı gibi teknikleri kullanmak mümkündür. Bunlardan birinci teknik rakamlarla sorunu olan bireyler için birçok sıkıntıyı giderecek niteliktedir. Bu teknikle akılda tutulması istenen sayı dizisi ne kadar uzun olursa olsun; bu sayı dizisinin üçlü bloklar haline getirilmesi sorunu çözmeye yetecektir. (876546737887 sayısını 876-546-737-887 şeklinde bölünerek bloklara ayrılması). İkinci teknik ise yeni öğrenilen kelimelerin Türkçe mi

yabancı mı olduğunu ya da kök veya türemiş olduğunu bilmek hatırlamayı kolaylaştırır. Üçüncü ve dördüncü teknikler kelimelerin aldıkları eklerle ilgilidir. Türkçede ön ek kullanımı istisnalar hariç hemen hemen hiç yoktur. Fakat Türkçenin yapı itibarıyla son ekli olması ana dili öğrenenler için bir ayırıcı özelliştir. Öğrenilen kelimenin ön ek alması yabancı olduğunu gösteren bir işaret olduğu için diğer öğrenilen Türkçe kelimelerden hemen ayırt edilebilmektedir. Kelime öğretimi sırasında abartı ve sıra dışılığı seçmek de ayrı bir ilgi uyandırma tekniğidir. Ses ya da yansımaların kullanılması dikkati toplayacağından etkili olacağı düşünülmektedir.

III. Hafıza-Ezgi ve Kelime

Geleneksel yapıya göre hafıza denilince ezber, ezber denilince hafıza anlaşılmaktaydı. Oysa hafızanın sadece ezberle değil; tahmin, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst seviyedeki düşünme işlemlerini yapmaktadır. Günümüzdeki çalışmalar ise hafızanın eğitimi üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır. Özellikle ilköğretim aşamasında oyun yoluyla öğretimin çok başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Kazandırılmak istenen bilgiler oyunlarla ve yoğunlaştırılmış etkinliklerle kazandırılma çalışmaları yeni Öğretim Programı'na (İlköğretim Öğretim Türkçe Ders Programı, 2006) da alınarak eğitim-öğretimi daha da kolaylaştırmıştır.

Öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenme süreçleri desteklene gelen bir yöntemdir. Bu yöntem öğrenci öğrenmenin merkezinde olup ilgi ve ihtiyaçlarının farkında olup niçin bilgi aldığını bilmektedir. Yapılacak çalışmaların uygulamalarını öğretmenin gözetimi dışında yönlendirmesiyle herhangi bir müdahale yapılmamaktadır. Böylece öğrenen birey daha rahat öğrenebilmektedir. Bütün dallarda olduğu gibi Türkçe eğitiminde de bu yaklaşım oldukça fayda sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda kelime öğretimi için yapılan çalışmalara ayrıca ezgili ürünlerin de kullanımı kelime öğretimiyle ilgili teknikleri zenginleştirebileceği düşünülmektedir.

IV. Ezgili Ürünlerin Kullanımı

Cumhuriyet dönemi öncesinde özellikle Osmanlıca kurallarının öğretiminde ezgilerden sıkça faydalandığı görülmektedir. Zaman zaman dini birtakım bilgiler de bu yöntemle verilmiştir. Bu öğretilerde öğretilen kelimeyle birlikte ya dizlere vurulur ya da sallanarak ritmik hareketler yoluyla verilenler ezberletilmeye çalışılmıştır. Halen Fransızca sözlüklerinde ezgiye dayalı bir sistem bulunmaktadır.

Bu çalışma, daha önce yapılan çalışmaların kelime kazanımının oldukça yetersiz olduğu savından hareketle yola çıkılarak yapılmıştır. Bu noktadan hareketle geleneksel öğretim metotların dışında bir teknik uygulandı.

Çalışma yapılmadan önce aynı seviyedeki(sekizinci sınıf, Türkçe sınav notları üç olan öğrenciler) otuz öğrenci on beşer grup halinde çalışmaya dâhil edildi. Bunlardan ilk gruba kelimelerin sözlüksel anlamı verildi. İkinci gruba ise araştırmacı tarafından kelimelerin anlamı dizeleştirilerek verildi. İki gruba da kırkar dakika zaman verildi. Bu zaman zarfı içinde kelimeler sınıfta yazılarak öğrencilere not tutturuldu. Çalışmanın bir ay sonra tekrar edileceği konusunda öğrencilere herhangi bir bilgi verilmeden uygulamalar yapıldı. Birinci gruba kelimeler aşağıdaki gibi sunuldu:

a) Geleneksel Uygulama Örnekleri

Bu teknik normal ders işleyiş sırasına göre yapıldı. Öğretmen, öğrencileri sırayla tahtaya kaldırarak kelimelerin sözlük anlamlarını yazdırıp aynı kelime bir de farklı bir cümlede kullanmalarını isteyerek çalışmayı tamamlamıştır.

Akçe: Küçük gümüş para.

Demec: Yetkili bir kimsenin bir konuda yayın organlarına yaptığı açıklama, beyanat:

"Yan tutmadan davranacağını ve davranılmasını isteyen demecini yaymıştı."

Derviş: 1 . Bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse, alperen.

2 . *Mecaz* Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse.

3 . *Mecaz* Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.

4 . *Hayvan bilimi* Kırlangıç balığının pek küçüğü.

Ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar:

"Ecdadının dilini neye beğenmiyorsun?"

Esvap: Giysi, *"Bütün esvabı bir mintan ve eski bir pantolondan ibaretti."*- Y. K. Beyatlı.

Fazilet: Erdem, *"Onun iyiliğini, faziletini, şan ve şerefini görmek benim saadetimdir."*- A. Gündüz.

Harabe: Eski çağlardan kalmış şehir veya yapı, ören, kalıntı:

"Harabeyi dolaşırken ara sıra perişan kalabalıklara rast ediyoruz."- F. R. Atay

Istirap: Acı. *Mecaz* Üzüntü, sıkıntı, keder:

"İyi bir şoför her çeşit ıstıraba katlanmalıdır."- A. Gündüz.

İhtiyat: Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma:

"İhtiyatla, yan duvara tutunarak son basamağa vardığını yukarıdan gördüm." - R. H. Karay.

Gereğinden fazla olup saklanan şey, yedek:

"Tüpte kalan iki üç taneyi de yol ihtiyatı olarak zorla kendisine kabul ettirdim." - R. N. Güntekin.

Kâbus: Karabasan, *"Kâbus ile rüya arasındaki farkı bilirim."* - Ö. Seyfettin.

Sıfat Acı, sıkıntı, korku veren (olay).

Kanı: İnanç, düşünce, kanaat:

"Ahlakın da iyiliğe değil, güce dayandığı kanısındadır." - S. Birsell.

Kudret: Güç, erk, erke, iktidar:

"Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur." - Atatürk.

2 . Yetenek:

"Hep birden kollarını havaya kaldırarak dönmeye başlayışları bana insan kudretinin üstünde gibi geliyordu." - Y. K. Karaosmanoğlu.

3 . Maddi güç, zenginlik.

Kulvar:1 . Yüzme ve atletizm yarışmalarında her yarışçıya ayrılan şerit.

2 . *Mecaz* İçinde bulunduğu veya ilgili olduğu alan.

Küfe:1 . Genellikle söğüt veya başka ağaç dallarından örülen, yük taşımaya yarayan, kaba ve dayanıklı sepet:

"Bir şey yapamazsan sırtına bir küfe al ... Hamallık et!" - B. Felek.

2 . *sıfat* Bu sepetin alabildiği miktarda olan:

"Çardağın önünde o gün dizmeleri gereken sekiz küfe tütün duruyordu." - N. Cumalı.

Mahcup: Utangaç, sıkılğan:

"Kenara mahcup bir çocuk gibi büzüldü." - S. F. Abasıyanık.

Meşveret:1 . Bir konu hakkında birinin düşüncesini sorma, danışma:

"Ne kadar hükümetler varsa meşveret usulüne kabul etmiş." - Ö. Seyfettin.

2 . İki veya daha fazla kişinin birbiriyle fikir alışverişinde bulunması.

Meziyet: Bir kişiyi veya nesneyi benzerinden üstün gösteren nitelik:

"Cemal Paşa'da anlamadığı işi ehline bırakmak meziyeti vardı." - F. R. Atay.

Mizaç:1 . Huy, yaratılış, tabiat, karakter:

"Birdenbire mizacı değişen Sabri'yi kadınlardan bile tanımayan kalmadı." - Ö. Seyfettin.

Müسابaka: Yarışma, *"Biraz daha geçti, sıyrıla yüksek atlama müsabakası ilan olundu."*- M. Ş. Esendal.

Müteessir:1. Üzölmüş, üzüntölü:

"Hatta çirkin yaradılışımdan bile / O kadar müteessir değildi."- O. V. Kanık.

2. Etkilenmiş

Rivayet: 1. Söylenti:

"O, yanıma oturarak kara haberlerden, kötü rivayetlerden bahsetti."- F. R. Atay.

2. Bir olay, bir haber veya sözü nakletme:

"Rivayete göre, iğrenç, akla gelmez uğursuzluklar işlemişler."- R. H. Karay.

Soluğan:1. Nefes darlığına tutulmuş.

2. *İsim, denizcilik* Uzaklarda esen rüzgârdan sonra başlayan dalga hareketi: *"Adaların kıyılarına gürleyen açık deniz soluğanları, ıssız koylara ak bir çizgi çekmişler."*- Halikarnas Balıkcısı.

3. *halk ağzında* Sık soluyan (hayvan).

Süngü:1. Tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde delici silah:

"Cephane suyunu çekti. Süngü hücumuna kalkılacak."- A. İlhan.

2. Mezar başına nişan olarak dikilen sırık.

3. Isıtma kazanında kömürün karıştırılmasını sağlayan demir çubuk.

4. *Madencilik* Kavlakları düşürmek için kullanılan sivri uçlu, uzun çelik çubuk.

Yemeni:1. Kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent:

"Genç güzel aşçı kadının dört örgülü uzun saçları siyah bir yemeni ile örtülüydü."- A. Gündüz.

2. *Eskimiş* Bir tür hafif ve kaba ayakkabı:

"Hacı, ayağından yemenisini çıkardı, arabadan uzattı."- M. Ş. Esendal.

Yılkı:1. At, eşek gibi tek tırnaklı hayvan sürüsü.

2. Başboş bırakılmış at veya eşek.(TDK, 2007)

b) Ezgili Ürünlerin Uygulanışı

İkinci gruba ise tanımları verilen kelimeler şiirselleştirerek/uyaklı hale getirilmiş, araştırmacı tarafından tahtaya yazdırılıp öğrencilere kelimelerin nasıl öğrenileceği konusunda bilgi verilmiştir. Çalışmada öğrencilere altı çizili kelimenin anlamının iki dize olduğu ve bu iki dizenin tamamı kelimenin anlamını verdiği söylenmiştir. Tüm öğrenciler kelimeleri yazdıktan sonra her bir dize grup tarafından sesli bir şekilde okunmuştur. Dersin sonuna kadar öğrencilerin sorularına cevap verilmiştir.

c) Uyarlanmış Dizeler

Değer biçer servete

Küçük gümüş paradır akçe

Yetkililer verir bilgi,

Demectir bu asıl ilgi.

Varlıklı olmak ya da çilekeş

Derviş hoş görür, onda her şey eş.

Ana, baba atadır,

Ecdad dediğimiz bunlardır.

Kazak, gömlek rengârenk,

Esvaptadır bu ahenk.

Görme kötüyü, İyilik et,

Hoşgörü erdemdir, budur fazilet.

Hanlar hamamlar olmuşsa virane,

Eski çağlardan kalmadır harabe.

Bu ne acı sıkıntı bedende,

Istırap, üzüntüdür serde.

Yarını düşün et dikkat,
Boş vermemektir ihtiyat.

Açılmaz gözler korkudan,
Karabasandır gelir uykudan.

Ayırmak için iyiyi çirkini,
Bir kanıyla düşünmeli her birini.

Güç, erk ve iktidar,
Kudrette hepsi var.

Şerit şerit çizgiler,
Kulvardadır hep bunlar.

Örülür ağaç dallarından,
Küfedir düşmez sırtlardan.

Utangaç ve sıkılgan,
Mahcupluktur bu an.

Oturur konuşur iki kişi,
Budur meşveret işi.

Her şeyin bir ustası var,
Meziyetledir asıl hüner.

Ya huy derler ya yaradılış,
Aslı mizaçtır gerisi yanlış.

Yarışmadır bunun özü,
Müsabaka ise eskinin sözü.

Etkilenmekte vardır bir tesir,
Üzüntülü, üzülmüştür müteessir.

O böyle demiş, bu böyle demiş
Rivayettir bunlar, kim demiş.

Çok koşturup da duran,
Soluk soluğa kalmadır soluğan.

Ya kavga ya savaşta,
Süngü gelir en başta.

Kadınlar bağlar rengârenk,
Yemenidedir bu ahenk.

Dolanır sürü sürü ovalarda,
Başiboş yılkılardır her tarafta.

V. Sonuç ve Değerlendirme

Kelime öğretiminin uygulaması yapıldıktan bir ay sonra iki gruba tekrar görüşülmüş, öğretilen kelimeler önce birinci gruba, daha sonra ikinci gruba öğrencilere kelimelerin anlamları verilen kağıtlara yazılmaları istenmiştir. Birinci gruptaki on beş öğrenciden toplanan kâğıtlar değerlendirilmiş, **akçe, ecdat, ihtiyat, meşveret, esvap, fazilet, müteessir ve yılki** kelimelerinin hatırlanmadığı tespit edilmiştir, diğer kelimelerin hatırlanma ise tabloda gösterilmiştir.

Kelime	Hatırlanma Sayısı(Öğrenci Sayısı)
meziyet	2
mizaç	2
kulvar	3
soluğan	3
kanı	5
kudret	6
küfe	6
mahcup	7
demeç	8
ıstırap	8
derviş	9
müsabaka	9
rivayet	11
süngü	13
yemeni	13
harabe	14
karabasan	15

En az hatırlanan kelimeler **meziyet, mizaç, kulvar ve soluğan** iken en çok hatırlanan kelime ise **karabasan** kelimesi olmuştur.

Hatırlanmayan kelimelere bakıldığında bu kelimelerin günlük yaşamda hemen hemen hiç kullanılmayan kelimeler olduğu görülmektedir.

İkinci grubun kâğıtları değerlendirildiğinde **akçe ve soluğan** kelimeleri dışındaki diğer kelimelerin hatırlandığı görülmüştür. İki kelimenin hatırlanmamasının sebebi iyi uyaklaşamamasından dolayı olduğu söylenmiştir.

İki farklı gruba uygulanan yirmi beş kelimedeki ikinci grubun(ezgili ürün) birinci gruba(geleneksel çalışma) göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle uyak ya da ritmin bilgi ya da kelimelerin hatırlanmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra tanımlar dizeleştirilirken kısa tutulması, bilmece veya mani gibi olması birer oyunmuş hissini vererek öğrencilerin eğlenmesini sağlamıştır. Bu yolla da hatırlanması kolay olmuştur.

Kelime öğretiminin şiir şeklinde verilmesi, var olan kuralların dışında bir uygulama olduğu için öğrencilerin ilgisini çekmede başarılı olmuştur. Bu ilgi, dil-hafıza dolayısıyla kelime-hafıza ilişkisini güçlendirerek kalıcılığı sağlamıştır.

Yapılan çalışma göstermiştir ki geleneksel yaklaşımlarla yapılan kelime öğretimi çalışmaları yetersiz kalmaktadır. Kelime öğretiminin aynı zamanda yaşamı öğrenme olduğu noktası göz ardı edilmektedir. Kelime öğretimi sınıf-öğretmen-öğrenci üçgeninde sıkışıp kalması öğretimin yaşamdan kopuk olmasına neden olmaktadır.

Kelime öğretimi, dil-düşünce ve kültür öğretimidir. Yani bireyin yaşam alanını kapsayan bir öğretimdir. Bu yüzden kelime öğretimi sadece dil dersleriyle değil diğer derslerle de eşgüdüm halinde olmak zorundadır. Bu bağlamda kelime öğretimi sadece sınıf ortamıyla süreklilik kazanacak bir etkinlik değil aynı zamanda doğal ortamla desteklenecek bir etkinliktir. Bu anlamda radyo, TV, internet gibi iletişim araçları en üst seviyede kullanılmalıdır. Teknolojik yeniliklerin Türkçe öğretiminde kullanmak zaman kaybını önleyeceği gibi kelimelerin kalıcılığını da arttıracaktır.

Bireyin öğrenme alanlarının genişletmek, olabildiğince fazla duyuya ulaşmakla mümkün olmaktadır. Bunun temelinde ilgiyi çekme ve sürdürme yatmaktadır. Özellikle ezgili ürünlerle birlikte teknolojik araç-gereçlerin kullanımı dikkate değer bir noktadır. Eğitim-öğretimi kolaylaştırmak beraberinde başarıyı getireceği kuşkusuzdur.

Referanslar

- Atabey, İ. (2005), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yayınevi, Ankara: 14.
- Batur, Z. (2006), *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe 6. ve 7. Sınıf Ders Kitaplarında Geçen Bilinmeyen Kelimeleri Kazanım Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme*: 90.
- Demirel, Ö. (1999), *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları, İstanbul: 10.
- FRY, R. (2000), *Hafıza Nasıl Geliştirilir?*, Timaş, 77-80.
- İlköğretim Öğretim Türkçe Ders Programı*, 2006
- Nas, R. (2003), *Türkçe Öğretimi*, Ezgi Kitabevi, Bursa: 139.
- Robertson, A. K. (1994), *Etkili Dinleme*, Hayat, İstanbul: 25.
- TDK, (2007) www.tdk.gov.tr/19.07.2007
- Telman, N. (2000), *Etkin Öğrenme Yöntemleri*, Epsilon, İstanbul: 65.